

והי אחיך עמך. רישיה דקרא צרביט קאי אל תקח מאתו וגו': אם ישמו שניהם וימותו. כלמא שאין מספיק לשניהם: ואם ישסה האחד מגיע לישוב. וימלא מים: עמך. מיין קודמין: אינהו הוא דאין חייבין להחזיר. כהמלצה (ז) רצה

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא סב.

עין משפט
נר מצוה

פ"ד א ב ג ד מ"י פ"ד מהל' מלוה וזה הל' ד סמנ' לאון קנז טושי"ע י"ד ס' קסא סע"ו: מ"ז ה"י שם הל' ג סמנ' שם: ז' ו' מ"י שם הלכה ב' וסמנ' שם טושי"ע שם ס"י קס סע"א:

תורה אור השלם
1 אל תקח מאתו נשך ותרביט ויראת מאלהיך וחי אהיך עמך: ויקרא כה לו 2 אלהים לא תקלל ותישא בעמך לא תאור: שמות כב כז

מוסף רש"י
אין חייבין להחזיר. דכתיב וזהו שם הגולה אשר גזל והני לא גזול מיד, דקניניהו בשניו רשות, וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (ב"ק צד.). וכל דבר המסורים. דבר הניכר לביט' ו' הוא שגול פלוני והימיה לירשיו (שם). וזה בעושה מעשה עמך. זה לא עשה מעשה עמו ואין חייבין בכבודו (שם). ומאי ניהו מלוה רבית אע"פ שגבו מחזירין. וכ"ש לא גבו דמקרינהו שטרט (שם).

אי עשה תשובה מאי בעי גביה. למ"ד רבית קלוזה יולאה זדיינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דלא חזינה יולאה מ"מ הוה לו להחזיר משום לעז ובושת וכיון דלא חשש גס צניו אין להם לחוש לכבודו: גזלן מאי אע"פ שגבו משום איכא. וא"ת דקאי על פי שגבו משום מלוה צרביט נקטי' וי"ל דא"כ גזלנין למאי תננהו פשיטא דמחזיר להכי איצטריך ליה לשנויי הגולנין מאי ניהו מלוה צרביט:

תנאי היא. וא"ת דצהגזול (ב"ק דף טז:) משני דמחזירין ללאת ידי שמים ואמאי לא משני נמי הכא הוה והתם נמי אמאי לא לא משני תנאי היא דממורה מחזירין דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידה דלאמר אינה יולאה זדיינין אף ללאת ידי שמים אינו כריך להחזיר ולכן לא מני לשנויי הכא אללא תנאי היא וסוגיא דהתם אחי כההוא תנא דאית ליה יולאה זדיינין דפריך אההיא צרייתא דסברה דמן התורה מחזירין אללא משום מעשה שהיה תקנו דאין מחזירין ופריך מהך צרייתא דהוה לאתר התקנה ותנאי דהכא נתלקו אס יולאה זדיינין מן התורה ודלא [א] כפי ריב"ז דפירש לעיל למורה יתן שיש לו להחזיר מיראת שמים ולא להשבות על פי בית דין:

לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש"י וכולהו סבירא ליה כוותיה דר' יוחנן דאי גבו אין מחזירין דמו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגתייהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגתייהו צרבי צרבי יוחנן דכולהו סבירא ליה כוותיה כל שכן דלאמר ליה שפיר טפי וי"ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלאו דואל תקח מאתו נשך ופליגי צרבי יוחנן ורבי אלעזר ומסיק דכולהו אית ליה דר' אלעזר ולא לקי אללאו דאל תקח משום דניתק לעשה הוא בהשגה אבל פליגי בלאו דלא תשימון היכא דלא גבה עדיין הרבית דת"ק סבר מד כשנכתב השטר נגמרה השומא והו כאלו גבה כבר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימון ור' נחמיה ורבי אלעזר וצ"ח סברי לאו דשומא מתלא תלי וקאי שאס יקרע השטר קודם שיגבה פטור והמקשה לא הצין יפה טעמו ופריך אי כגבוי דמי כו' ואי לאו כגבוי דמי אמאי חייב לרבנן ומשני לאו כגבוי דמי וטעמייהו דרבנן דסברי משעת כתיבה נגמרה השומא וא"ת והיכי ס"ד מעיקרא דפליגי באל תקח הו אמרינן לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אללא משום לא תשימון בלכד וי"ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אבל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ונתנו למלוה לכך חייב גס משום אל תקח למ"ק ואס תאמר ואמאי לא דחי דכולהו סבירא ליה כו' אלעזר ופליגי אי חייב על לאו הניתק לעשה אי

והי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי (ו) ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורה מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יבא אחד מהם במיתתו של חיבורו עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חיבורך מיתיבי (ז) הניח להם אביהם מעות של רבית אע"פ שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירין (ח) הא אביהן חייב להחזיר בדין הוא דאבוהון נמו לא מיהייב להחזיר ואידי דקא (ט) בעי למתני סיפא (י) הניח להן אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תני נמי רישא ברדיהו והני מפני כבוד אביהם מי מיהייבי קרי כאן (יא) ונשיא בעמך לא תאר (יב) בעושה מעשה עמך כדאמר ר' פנחס משמיה (יג) דרבא בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה ישאל הספיק להחזיר עד שמת (יד) מיתיבי הגולנין ומלוה רבית אע"פ שגבו מחזירין גולנין מאי אע"פ שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גולנין קרית להו אלא אימא גולנין (טו) מאי ניהו מלוה רבית אע"פ שגבו מחזירין תנאי היא דתניא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב "פוטריין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן קום עשה מאי קום עשה לאו משום דאמרינן להו קומו אהדורו מכלל דתנא קמא סבר לאו בני אהדורי נינהו לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר (טז) שטר העומד לגבות כגבוי דמי (יז) והא עבדו איסוריהו ואי לאו כגבוי דמי הא לא עבוד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי והא קא משמע לן דשומא מילתא היא הכי נמי מסתברא דתנן יואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כוליהו עבוד מעשה אלא עדים מאי עבוד אלא לאו שמע מינה דשומא מילתא היא ש"מ אמר רב ספרא כל שאילו בדיניהם מוציאים מלוה למלוה בדיניהו מחזירין מלוה ללוה כל שאילו בדיניהם אין מוציאים מלוה למלוה בדיניהו אין מחזירין מלוה ללוה א"ל אבוי לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה בסאה דבדיניהם מוציאים מלוה למלוה ובדיניהו אין מחזירין מלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת פקדון אתא לידיה א"ל רבינא לרב אשי והרי משכנתא בלא נכיייתא דבדיניהם מוציאים מלוה למלוה ובדיניהו

לאו וי"ל (ט) (דהכא) הלכה דפטור ועוד דריש תמורה (דף טז:) פ"י דלכ"ע פטור: אינהו בתורת פקדון אתא א"ר. דלאמר (לקמן דף טז:) מי קדמו חטין באכלבאי כמו כן הייתי שומרת צבית ומוכרת צבוקר: לקח

והי אחיך עמך. רישיה דקרא צרביט קאי אל תקח מאתו וגו': אם ישמו שניהם וימותו. כלמא שאין מספיק לשניהם: ואם ישסה האחד מגיע לישוב. וימלא מים: עמך. מיין קודמין: אינהו הוא דאין חייבין להחזיר. כהמלצה (ז) רצה

והי אחיך עמך לדידיה הוה דאזריה כהמנא האדר ליה דנימי צהדך דסיפיה דקרא ארישיה קאי אל תקח ואס לקחת המזר אבל לצדיה לא אזריה: דין הוא כו'. כרבי יוחנן דהאי וחי אחיך לכד"ע: המסוים. שניכר שהוא גול ואזייהס מוכר זה לקלון: דר' פנחס סבוף שומר כקדוש (תגינה דף טז.). גולנין קריס לכו. בתמיה: פוטריין אס המלוה ואס הערב. מן לא מעשה ומלקות: מפני שיש בהן קום עשה. והוה ליה לאו הניתק לעשה: קומו אהדורו. מנה גביתס. והוה נתקן לעשה כדאמרינן אל תקח ואס לקחת המזר וחי אחיך: לאו בני אהדורי נינהו. וחי אחיך לכד"ע: לא. לעולמי נינהו. וחי אחיך גרידתא קפיד אללא אשומא לך אס גבה דצרי הכל אינו מתוקן צמורה מן המלקות דאין כאן ניתק לעשה והאי דמי פטורין בשלם גבו דהתם לא הוה אללא שומא בעלמא ששמו עליו נשך על ידי תנאי ואמו רבי נחמיה ור' אלעזר למימר דלא תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא לאו אשומא גרידתא קפיד אללא אשומא הבא לדי גיבוי וכל כמנה שלם גבו איכא קום עשה לקרועי שטרא. והשתא ספדין ואזיל לפרושי שנייהו מאי קסבר כו': כגבוי דמי. שהרי שיעבד לו קרקעותיו על הקרן ועל הרבית: עבדו לאיסוריהו. וקריעתו היא השטמא ואס גבו נמי הו מיהייבי ליה לאהדורי: לא עבד כלום. ומאן פליג עלייהו: לעולם לאו כגבוי דמי. ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא: דסן כו'. ואי אמרת לא מחייבי עד דגבו בשלמא כוליהו עבדי מעשה צבתייהו מלוה גובה מן הערב והערב מן הלוה הלוה נתן ציד המלוה ועבד בלא תשך (דברים כג) אללא עדים מאי עבדו: אללא לאו משום שומא. הלך מלוה וערב נמי מתחילתן חייבין משום שומא: צבתייהס. של אומות שלא נאסר להם רבית: מוציין מן הלוה למלוה. אס אין לו משכון ע"י תנאי צבתייהס גבה מחזירין לו כר' אלעזר. ולקמיה פריך ליה מאבאק רבית דצבתייהס מוציין וצבתייהו אין מחזירין: כל שצבתייהס אין מוציין. מפרש לקמן: וצבתייהו אין מחזירין. את העודף ציוקר שהוקירו החטים בשעת תשלומין דהא אבאק רבית הוא: אינהו צבורה פקדון אסו לדידי. אינהו כי מגבו סאה בסאה מן הלוה למלוה לאו בתורת רבית קא מגבו ליה אללא בתורת פקדון הוא צבתייהס דהא סאה מסר לו צידו וכי אמר רב ספרא למילתיה הכי אמרה

גליון הש"ס
גמ' א"ל רבינא לרב אשי. עיין לקמן סו ע"א מוס' ד"ה פירי ודף סד ע"ב מוס' ד"ה ולא ודף קיד ע"ב גשש"י ד"ה מאי קאמר:

הגהות הגר"א
[א] תוס' ד"ה תנאי. כפי ריב"ז כו'. ניב ורי"פ נ"י אללא העש"א ככתב מוס' (ועמ"ש רבנו יצחק ס"י קס"א פ"ק ז')

כל שצבתייהס מוציין בתורת רבית בלא נכיייתא. מלוה מעות על הכרס ואוכל את הפירות ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום בשביל אכילתו ואוכל צמורת רבית: פוסק לנכות מוציין. אס אכל רבית צבתייהס מוציין בתורת רבית